

Gebiedsconferentie 2021

Samenwerken aan
een leefbare delta

7 juni 2021
Livestream, vanuit het Wereldmuseum te Rotterdam

NATIONAAL
DELTAPROGRAMMA
RIJNMOND-DRECHTSTEDEN

Geslaagde en verbindende Gebiedsconferentie Rijnmond-Drechtsteden 2021

In aanwezigheid van deltacommissaris Peter Glas, burgemeester Ahmed Aboutaleb - voorzitter van het gebiedsoverleg - programmamanager Pieter Jacobs, keynotespeaker Adriaan Geuze, gedeputeerde Jeannette Baljeu en zo'n 230 deelnemers thuis, vond op 7 juni de derde Gebiedsconferentie van Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden plaats.

De verbinding tussen waterveiligheid, zoetwater en ruimtelijke adaptatie enerzijds, en de maatschappelijke opgaven zoals woningbouw, de energietransitie en landbouw anderzijds, liep als een rode draad door het programma. Hoe pakken we al die 'gestapelde opgaven' inhoudelijk en bestuurlijk aan?

Wat opviel: de animo en betrokkenheid waren ook op afstand groot. Het spanningsveld tussen de korte en lange termijn kwam ruimschoots aan bod. Er klonk een brede oproep om waterveiligheid en klimaatadaptatie politiek te blijven agenderen. En "samen" en "integraliteit" waren wederom de *buzzwords*. Maar het bleef niet bij holle frasen. Zowel de pijnpunten als nieuwe perspectieven voor samenwerking en integraliteit kwamen ter tafel.

Bekijk de Gebiedsconferentie 2021

Welkom

‘Ongelofelijk, mensen kijk! Ik ben hier in het Wereldmuseum. Vlakbij de Erasmus-brug, de Willemskade, het water, de zon. Het hart van het gebied op z’n mooist.’ Met die woorden opende dagvoorzitter Kim Coppes de derde Gebiedsconferentie.

Interview voorzitter Ahmed Aboutaleb

‘Gezag en een extra zak geld’

Samenwerking, daar zijn we in Nederland ongelofelijk goed in, zei Aboutaleb in zijn aftrap. ‘We doen dat in een keten en die kracht is tegelijkertijd onze zwakte. Want een keten heeft geen baas.’ Die behoefte aan een soort “baas” neemt echter toe, legde de voorzitter van het gebiedsoverleg uit. ‘We zijn in een fase gekomen waarin het aantal af te stemmen vraagstukken zo groot is, dat er iets meer drang moet ontstaan om samenwerking te bevorderen.’

Wat Aboutaleb voorstelde, was om iemand met gezag aan te stellen naar wie partijen

bereid zijn om te luisteren. En hij gaf aan dat geld een goed besturingsmechanisme is gebleken. ‘Partijen die goed bezig zijn om de vraagstukken te vervlechten, daarvan moet het Rijk zeggen: jullie zijn zo goed bezig, jullie krijgen er een zak geld bij.’

Het vervlechten van alle opgaven zou volgens Aboutaleb ook gebaat zijn bij een crisiswetgeving. ‘Je kunt wel stellen dat bijvoorbeeld wonen een sociale kwestie is geworden. En er moet gebouwd worden op plekken beneden de zeespiegel, die ook bereikbaar moeten zijn. Met noodwetten kun je de procedures verkorten en het proces van voornemen tot realisatie verkorten.’

Voor de klimaataanpak van de vakministers en ambtenaren heeft Aboutaleb grote waardering. Maar hij maakt zich zorgen over de betrokkenheid van ons nationale parlement en de gemeenteraden. ‘Zij houden zich er niet mee bezig omdat het niet loont als thema voor de verkiezingen. Terwijl dit toch echt een kwestie is van: wonen we hier nog over 100 jaar of niet?’ Hij riep op om het thema te blijven agenderen.

Bekijk het hele interview van
Kim Coppes met Ahmed Aboutaleb.

Genieten van dans

Op drie locaties in ons gebied Rijnmond-Drechtsteden zijn korte dansfilms gemaakt met dansers en choreografie van Conny Janssen Danst. Filmmaker is De Firma Langenberg.

Bekijk ook pagina 9 en 13.

Meet me at the pumping station

Choreografie: Conny Janssen Danst
Dansers: Tu Hoang, Yanaika Holle, Remy Tilburg
Muziek: Anatonal* - Stade
Filmmaker: De Firma Langenberg
Locatie: Gemaal Abraham Kroes
Hoogheemraadschap van Schieland
en de Krimpenerwaard

Bekijk de dansfilm ▶

Vloggende bestuurders en waterbeheerders

Vijf partijen waren uitgenodigd om hun accenten en thema's van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden te benoemen. De linkjes naar hun vlogs staan op de volgende pagina.

Programmamanager Pieter Jacobs (sinds november 2020) reageerde op een aantal punten en benadrukte daarbij dat zijn nieuwe taak een uitdagende is, en hij dat samen kan oppakken met een heel stel goede mensen! De uitdaging zit 'm vooral in het stapelen van de opgaven.

1. Dirk Heijkoop, burgemeester van gemeente Hardinxveld-Giessendam, roept onder andere op om onderwijs en kennisinstellingen meer bij het thema te betrekken. Deze nieuwe generatie moet straks immers de oplossingen realiseren. *Pieter: 'Dat is een goede suggestie, die we ook al hebben opgevolgd. Het Deltaprogramma heeft bijvoorbeeld goede contacten met de Hogeschool Rotterdam en de TU Delft.'*

2. Jan Bonjer, dijkgraaf Waterschap Hollandse Delta, stelt in zijn vlog onder andere de vraag: Durven we grensverleggend samen te werken? En durven we daarbij de inhoud voorop te stellen en de governance te laten volgen? *Pieter beaamde dat dit lastig is, omdat er steeds nieuwe opgaven bij komen. 'Eerst naar de inhoud kijken kan dan juist een oplossing zijn. Goed de omstandigheden in kaart brengen, een plan maken en later de governance regelen.'*

Bekijk het gesprek met Pieter Jacobs ▶

3. Arjan Driesprong, hoofdingenieur-directeur van Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid en Toon van der Klugt, dijkgraaf Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard. Zij vertellen in hun vlogs hoe ze samenwerken aan de waterveiligheid langs de Hollandsche IJssel. Rijkswaterstaat gaat de faalkans van de Hollandsche IJsselkering verbeteren, zodat het waterschap de IJsseldijken minder hoog hoeft te versterken. En dat scheelt veel geld en overlast voor de bewoners. *Pieter: 'We gebruiken dit werken op systeemniveau in het Deltaprogramma, deze samenwerking is ook onder auspiciën van het programma. Hier komt de kracht van het Deltaprogramma naar voren: partners bij elkaar brengen en naar de integrale opgave kijken. Dit gaan we vaker doen.'*

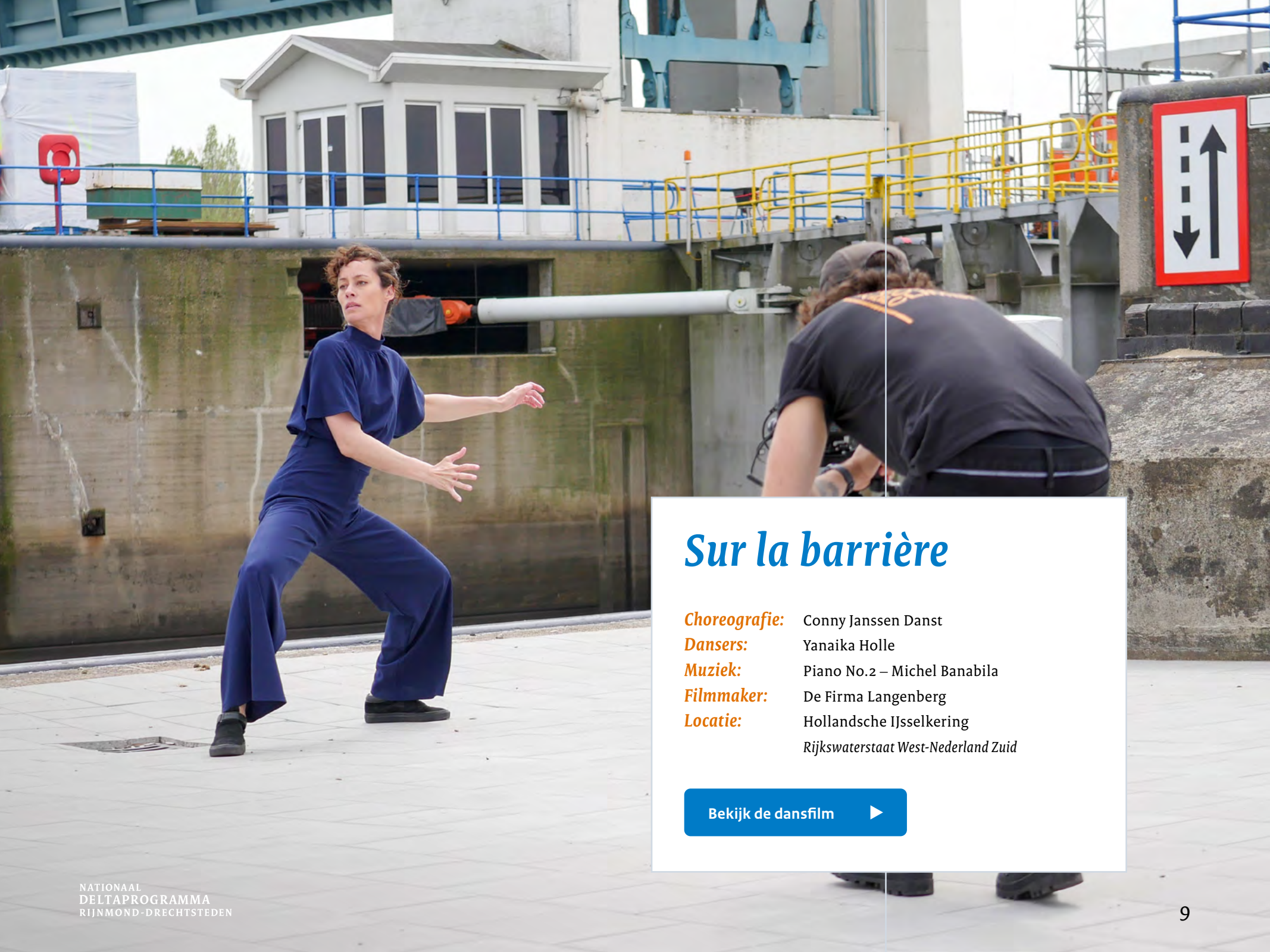
4. André Schoon, wethouder gemeente Brielle en vertegenwoordiger Voorne-Putten voor het Deltaprogramma. Hij vraagt zich af: hoe lang is er nog zoet water beschikbaar? En hoe lang kan het grondwater nog zoet blijven? *Pieter: 'Uiteindelijk valt er meer neerslag in Nederland dan dat er verdampt, dus de opgave is hoe dat water het beste te gebruiken. En dan kun je denken aan oplossingen waarbij je bijvoorbeeld water verder van het oosten transporteert. Dat is ook al gebeurd in dit gebied ten behoeve van het Kierbesluit.'*

De zeespiegelstijging: systeem oprekken of aanpassen?

De programmamanager ging ook nog kort in op de zeespiegelstijging. ‘Het kennisprogramma Zeespiegelstijging kijkt op een heel goede manier hoe we de huidige systemen kunnen oprekken. Maar we zijn ook al bezig met plannen voor als het systeem niet meer houdbaar is. En dan is het de uitdaging om de gebieden die we dan nodig hebben voor de waterveiligheid onder de ontwikkelingen van de korte termijn ook beschikbaar te houden. Meer hierover in de workshops over het kennisprogramma Zeespiegelstijging.

Sur la barrière

Choreografie: Conny Janssen Danst
Dansers: Yanaika Holle
Muziek: Piano No.2 – Michel Banabila
Filmmaker: De Firma Langenberg
Locatie: Hollandsche IJsselkering
Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid

Bekijk de dansfilm

Keynotespeaker Adriaan Geuze

‘Alleen bouwen op hoge gronden, dat is no regret’

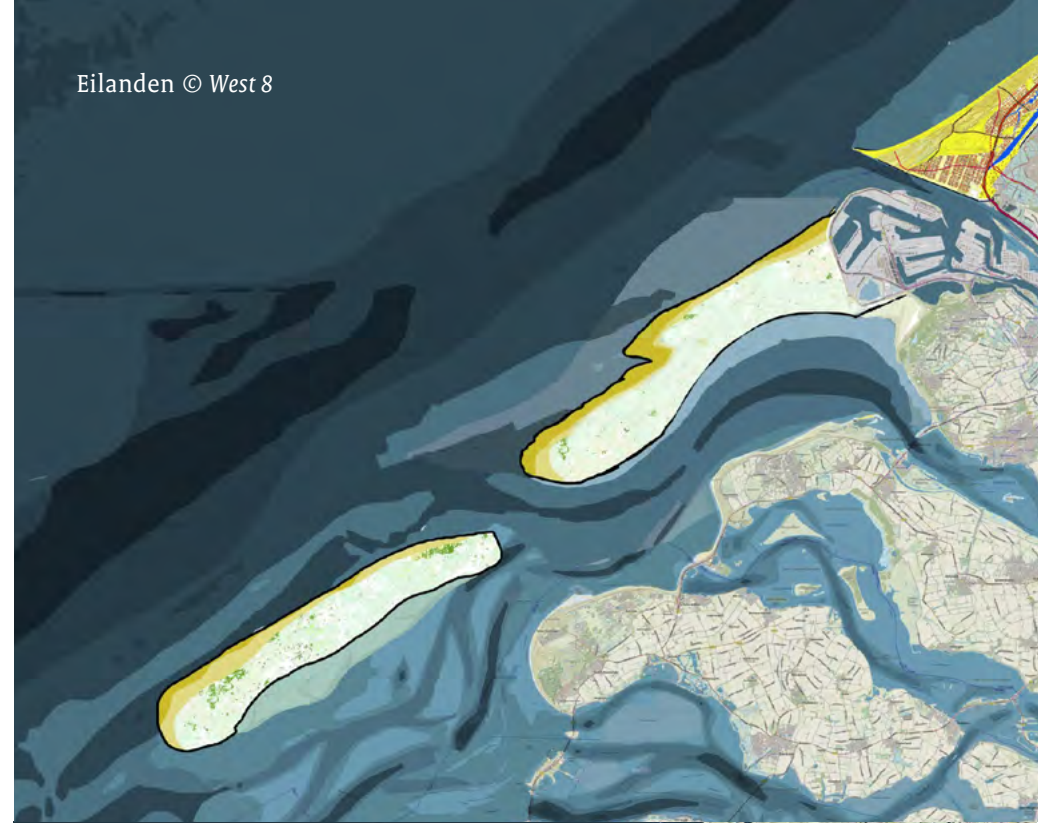
Keynotespeaker Adriaan Geuze gaf zijn visie op water en ruimte in het gebied. Hij noemde de Zwakke Schakels en Ruimte voor de Rivier als lichtend voorbeeld. ‘Daar heeft men op basis van analyse van de problematiek snel doorgepakt. Wetten zijn gemaakt en een serie prachtige projecten is aangelegd. Top-down en bottom-up tegelijk.’ Die aanpak is volgens hem ook nodig om de grote maatschappelijke vraagstukken in het gebied Rijnmond-Drechtssteden te vervlechten. De benadering die volgens Adriaan het meeste zoden aan de dijk zet, is hoger bouwen en wonen en investeren op hogere plekken. ‘Alle wateringenieurs weten dit en hordes ingenieursbureau geven er college over in het buitenland. Maar we doen het dus zelf niet! We bouwen in de diepe Zuidplaspolder en zeggen: we kunnen dit managen. Maar het is niet slim, we moeten hier niet mee doorgaan.’

Eiland voor de kust

Adriaan schetste enkele perspectieven hoe het anders kan. Gebruikmakend van het plan “De Mooiste en veiligste Delta 2010-2100”, dat in 2010 onder de vlag van het innovatieplatform van Rijkswaterstaat is ontwikkeld. Op die kaart zijn bijvoorbeeld maatregelen te zien waarbij de hele regio Rijnmond-Drechtsteden op stilstaand, stabiel waterpeil is gebracht. Vooral het plan voor landaanwinning voor de kust van Scheveningen en Hoek van Holland schetst volgens Adriaan een aantrekkelijk perspectief. ‘Je kunt daar een stad bouwen, even groot als Manhattan, waar iedereen wil wonen. En het is nog goedkoper ook!’

Fundamentele keuzes

‘We zijn voor de regio Rijnmond-Drechtsteden toe aan fundamentele keuzes’, stelde de landschapsarchitect tot slot. ‘Niet alleen om de veiligheid te regelen, maar ook door de vraag te stellen: hoe willen we wonen, werken, recreëren en de landbouw inrichten? Alles moet aan elkaar gekoppeld worden. Dat is in deze regio extreem urgent en er zijn ongelooflijk verrassende perspectieven voorhanden.’

Duindoornstad © West 8

The image shows two men in suits standing in a room with large windows. On the left, Peter Glas, an older man with grey hair and glasses, is gesturing with his hands while speaking. On the right, Adriaan Geuze, a younger man, is listening attentively. A white text box is overlaid in the center of the image.

‘Elke schop in de grond moet klimaatbestendig en waterrobuust’

Deltacommissaris Peter Glas beschreef de opgave voor het gebied. ‘Alles komt hier bij elkaar: de verbinding met de stad, met de haven, de omgeving, het landelijk gebied, de rivier, de kust... Integraliteit, dát is hier op de opgave. En dan zeg ik: elke keer als je de schop in de grond zet, doe het dan klimaatbestendig en waterrobuust. Daarbij is het van belang om klimaatadaptatie ook op politieke agenda te krijgen. En niet alleen als probleem, maar ook als kans. Een kans om beter te wonen, werken, energie op te wekken, de biodiversiteit te verbeteren.’

Bekijk de discussie tussen Peter Glas en Adriaan Geuze

Bekijk het gesprek met Peter Glas

Ballare sulla banchina

Choreografie: Conny Janssen Danst
Dansers: Hiro Murata, Remy Tilburg
Muziek: Eyes of the Witness - Michel Banabila
Filmmaker: De Firma Langenberg
Locatie: Draai
gemeente Dordrecht

Bekijk de dansfilm

Workshops

Ronde 1

1. Kennisprogramma Zeespiegelstijging Spoor 2 >>
2. Ontwikkeling van gebiedsgerichte waterveiligheidsstrategieën buitendijkse gebieden >>
3. Waterveiligheid als hefboom voor een integrale duurzame gebiedsontwikkeling >>
4. No-Regret onderzoek >>
5. Crisisbeheersing bij overstromingen >>

Ronde 2

1. Klimaatverandering en kennisprogramma Zeespiegelstijging Spoor 4 >>
2. Rivier als Getijddepark XL >>
3. Project Waterveiligheid Hollandsche IJssel >>
4. Gebiedsontwikkeling rondom dijken >>
5. Rotterdam 2060 >>

Workshop 1: Kennisprogramma Zeespiegelstijging Spoor 2

*Pim Neeffjes (Rijkswaterstaat) en
Cees Oerlemans (HKV lijn in water)*

Wat is het effect van de zeespiegelstijging op de watersystemen en de primaire waterkeringen van Nederland? En hoeveel rek zit er in het huidige systeem? Dat wordt in spoor 2 van het kennisprogramma Zeespiegelstijging onderzocht. HKV ontwikkelt hiervoor een model om berekeningen te kunnen maken voor de Rijn-Maasmonding tot 3 meter zeespiegelstijging. Cees lichtte in deze workshop de uitdagingen, afwegingen en een aantal resultaten toe.

Hierna brainstormden de deelnemers over de vraag: welke onzekerheden spelen de grootste rol in het bepalen van de rek in het huidige systeem? Ferdinand Diermanse benadrukte dat de grootste onzekerheid zit in de menselijke kant en kosten.

‘Zeespiegelstijging brengt grote uitdagingen mee, maar in principe is het technisch mogelijk om daarmee om te gaan. Het gaat erom wat men accepteert.’ De slotdiscussie ging vooral over hoe om te gaan met de (model)onzekerheden. Rinse Wilmink stelt dat het belangrijk is om een goede vergelijking te maken. ‘Je moet strategieën altijd vergelijken met dezelfde methodiek. Het gaat erom hoe de alternatieve strategieën presteren ten op zichte van de referentie.’

[Bekijk de workshop](#)

[Bekijk de presentatie](#)

Workshop 2: Ontwikkeling van gebiedsgerichte waterveiligheidsstrategieën buitendijkse gebieden

Marc Eisma (Havenbedrijf Rotterdam) en
Vera Konings (gemeente Rotterdam)

Het ontwikkelen van adaptatiestrategieën voor de buitendijkse gebieden is een onderdeel van de uitvoeringsagenda van het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden. Het Havenbedrijf Rotterdam en de gemeente Rotterdam zijn hier sinds de Pilot Botlek in 2014 mee bezig. Voor alle havengebieden zijn de strategieën afgerond, de stad is aan het voorbereiden om ook voor de stedelijke gebieden strategieën te ontwikkelen.

Eerst vertelden Marc en Vera wat een adaptatiestrategie is, welke bouwstenen je hiervoor nodig hebt en hoe de Waal-Eemhaven eruit ziet. Vervolgens zijn de groepen aan de slag gegaan om zelf een strategie te vormen voor de Waal-Eemhaven.

Aan het einde lichtte Marc de bestaande strategie toe. Daarna werd een goede discussie gevoerd en konden veel vragen van de deelnemers worden beantwoord.

Meer informatie: [Rotterdams Weerwoord](#) en [Een veilige haven](#)

Bekijk de workshop

Bekijk de presentatie

Workshop 3: Waterveiligheid als hefboom voor een integrale duurzame gebiedsontwikkeling

Rik Heinen (gemeente Dordrecht) en
Liesbeth van Biene (Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid)

Rik presenteerde een ontwerpend onderzoek naar het buitendijks gebied “de Staart” in Dordrecht. Laag 2 (adaptatie) en 3 (crisisbeheersing) van het principe van meerlaagsveiligheid waren hierbij het uitgangspunt. Ondanks enthousiaste reacties op dit idee, verwachtte 35% van de deelnemers dat evacuatie bij een dreigende overstroming niet te sturen valt. Duidelijk werd ook dat men het niet eens was met de stelling dat de dijken alleen genoeg veiligheid bieden. Investeren in meerlaags veiligheid en schuillocaties werd sterk aanbevolen.

‘Alle hoge gebieden in het westen zouden als schuillocatie ingericht moeten worden.’ Met die stelling was 56% van de deelnemers het eens, dit zou

een standaard aanpak moeten zijn. De overige 44% was het er ook mee eens, als dit zonder extra kosten zou kunnen. Een ander gespreksonderwerp was het belang van (risico)communicatie. In Japan bijvoorbeeld weet iedereen precies wat te doen bij een aardbeving. Zou dat hier realistisch zijn voor dreigende overstroming? Ook werden verschillende tips gedeeld, zoals: neem in de bouwverordening op dat nieuwe woningen, in gebieden waar verticale evacuatie de voorkeur heeft, een dakraam of dakkapel hebben.

[Bekijk de workshop](#)

[Bekijk de presentatie](#)

Workshop 4: No-Regret onderzoek

*Philip Bijl (waterschap Hollandse Delta) en
Nikéh Booister (Sweco)*

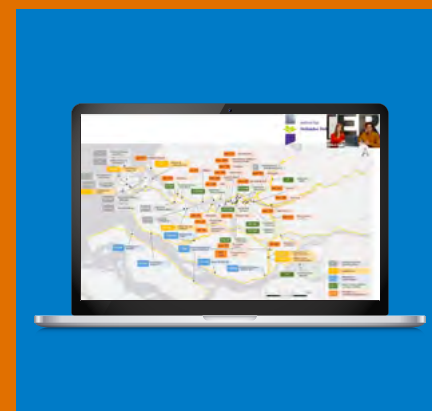

Door de zeespiegelstijging hebben we te maken met een hoop onzekerheden voor buitendijkse gebieden, die onder invloed staan van het water. Voor een toekomstbestendige inrichting van het buitendijks gebied en de dijkzone zijn No-Regret investeringen nodig. Waterschap Hollandse Delta is hiervoor het No-Regret onderzoek gestart. Onderdeel daarvan is een Excel-tool op basis van ontwikkelde overstromingskaarten die gemeenten kunnen helpen met afwegingen rond de risico's van zeespiegelstijging bij vergunningsaanvragen en ruimtelijke ordening van gebieden. Deze tool helpt bij een gebiedsgerichte aanpak en kan gebruikt worden in de gesprekken tussen ontwikkelaar, gemeenten en het waterschap.

In deze workshop namen Philip en Nikéh de deelnemers mee in het doel en de voortgang van de tool. Daarna ging de groep aan de slag met een specifieke casus: het Mercon Kloos terrein in

Alblasserdam, waar een woonwijk wordt gebouwd in buitendijks gebied. De tool laat duidelijk zien dat deze woonwijk zonder maatregelen, risico loopt op overstrooming, op de lange termijn. Deelnemers noemden maatregelen om deze risico's te mitigeren, zoals het ophogen van het terrein, stopcontacten op hoogte plaatsen of een parkeerfunctie op de begane grond. De voorbeelden zijn in de tool ingevuld en gaven in meer of mindere mate inderdaad een verminderd risico op functie-uitval bij overstroomingen. Door middel van deze tool is aan de voorkant van een project beter in te schatten wat de risico's zijn en hoe daar mee om gegaan kan worden en gaat geborgd worden in onder andere de omgevingsplannen van gemeenten.

[Bekijk de workshop](#)

[Bekijk de presentatie](#)

Workshop 5: Crisisbeheersing bij overstromingen

*Lucy Smeets (provincie Zuid-Holland),
Jitske Verkerk (Erasmus Universiteit) en
Dirk Heijkoop (Gemeente Hardinxveld-Giessendam)*

Er zijn zeker mogelijkheden voor spontaan hulpaanbod van burgers. Dat blijkt uit een **onderzoek** van de provincie Zuid-Holland, de Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid en de Erasmus Universiteit in de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden. In de workshop werden resultaten gedeeld en gepraat over concrete vervolgstappen in het gebied en daarbuiten.

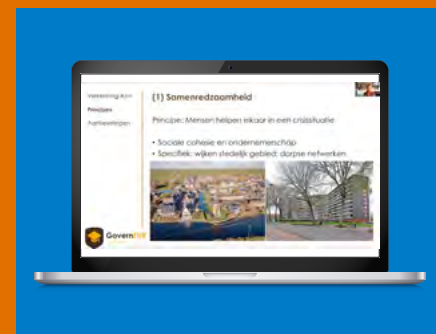
Een belangrijke succesfactor is dat burgers eenduidige en duidelijke instructies krijgen. Dit blijkt ook uit een voorbeeld in de regio Kent, Verenigd Koninkrijk, waar de bevolking meehielp bij (dreigende) overstromingen. Ook voorbeelden in eigen land onderstrepen dit, zoals de containerramp bij de Waddeneilanden.

De Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid kijkt met aandacht naar deze voorbeelden van spontaan hulpaanbod en het onderzoeksrapport en wil die lessen meenemen in een verder vervolg.

Gespreksleider en burgemeester Dirk Heijkoop van Hardinxveld-Giessendam wil de kansen en mogelijkheden verder verkennen voor de Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

Bekijk de workshop ▶

Bekijk de presentatie ▶

Workshop 1: Klimaatverandering en kennisprogramma Zeespiegelstijging Spoor 4

Jos van Alphen (staf deltacommissaris), Pim Neeffjes (Rijkswaterstaat) en Ferdinand Diermanse (Deltares)

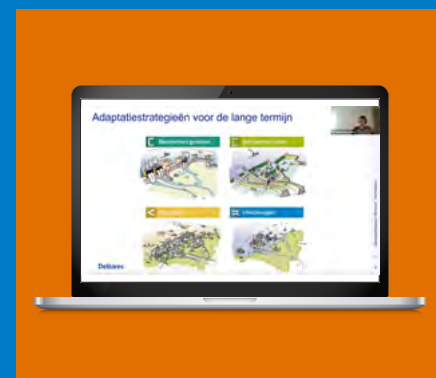

Welke uitdagingen en mogelijke oplossingen zijn er bij een zeespiegelstijging van 2 meter of meer vanaf 2100? Dat wordt in spoor 4 van het **kennisprogramma Zeespiegelstijging** onderzocht. Jos van Alphen gaf een introductie. Aansluitend presenteerde Ferdinand Diermanse van Deltares enkele uitkomsten van een verkennende studie naar de mogelijke maatregelen om rivierwater bij een stijgende zeespiegel veilig af te voeren.

Bij een gesloten riviermonding, zoals in het plan Spaargaren, moet de rivierafvoer naar de steeds hogere Noordzee gepompt worden. Tijdelijk berging van piekafvoeren in bestaande watersystemen in een noordelijk en/of zuidelijk deltabekken vermindert dan de benodigde piek-pompcapaciteit.

In de studie zijn verschillende combinaties van waterberging en pompcapaciteit onderzocht met hun effecten op de waterstanden in watersystemen van Rijnmond-Drechtsteden en omgeving. Ook is gekeken naar het effect van een nieuw waterbekken voor de kust. Deze verkennende studie geeft een eerste inzicht in de effectiviteit van verschillende (combinaties van) maatregelen en helpt om lange termijn oplossingsrichtingen en de gesprekken met plannenmakers daarover concreet te maken.

[Bekijk de workshop](#)

[Bekijk de presentatie](#)

Workshop 2: Rivier als Getijdepark XL

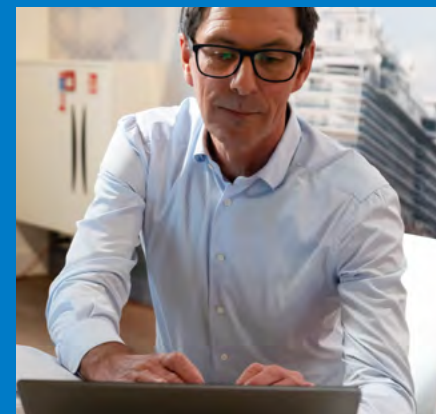
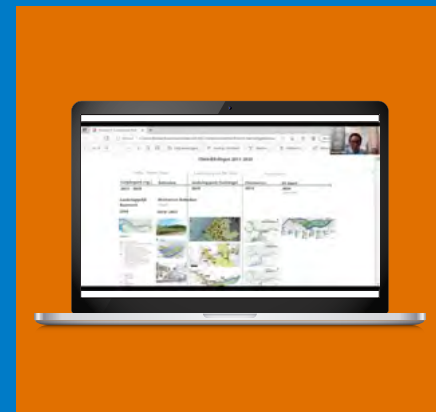
*Hans Heupink (provincie Zuid-Holland), Ellen Kelder en
Berry Gersonius van (gemeente Dordrecht) en Pieter de Greef
(gemeente Rotterdam)*

In deze workshop stond Programma Rivier als getijdenpark XL centraal. Hoe is het gelukt om de functie van de rivier als doorgaande scheepvaartroute te combineren met het vergroten van de biodiversiteit, natuurlijke dynamiek, recreatieve kwaliteiten? Hans gaf een kort overzicht van de ontwikkeling van de samenwerking die in 2015 is gestart langs de Nieuwe Maas en Nieuwe Waterweg en zich inmiddels uitstrekt tot in de Drechtsteden-regio en langs de Oude Maas. Pieter liet een aantal voorbeelden zien van gerealiseerde getijdenparken: van zeer natuurlijke rivierlandschappen tot hoog stedelijke ontwerpen. Ellen lichtte vanuit huis toe dat ecosysteemdiensten de rode draad in het verhaal vormen. Het in beeld brengen en monitoren daarvan is een belangrijke opgave voor het kennisdeel van het programma en is ook nog volop in ontwikkeling. De opbrengsten en uitdagingen van het programma kwamen ook aan bod.

De deelnemers zouden vooral ambities en doelen willen verknopen. Dat is ook een belangrijk onderdeel van de samenwerking. Soms lopen de belangen van de verschillende partners uiteen, het programma biedt daar ruimte voor. Pieter legt uit hoe dit werkt met een “coalition of the willing”, met een lichte bestuurlijke organisatie en vooral: met lokaal eigenaarschap. De deelnemers vroegen ook aandacht voor het beheer en onderhoud. Ellen liet aan de hand van het voorbeeld van het Wervenpark op “de Staart” (Dordrecht) zien hoe een slim ontwerp kan helpen om deze opgave te beperken. Voor meer informatie neem contact op met [Hans Heupink](#), [Pieter de Greef](#) en [Ellen Kelder](#).

[Bekijk de workshop](#)

[Bekijk de presentatie](#)

Workshop 3: Project Waterveiligheid Hollandsche IJssel

*Ina Konterman (Rijkswaterstaat) en Arie de Gelder
(Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard)*

Deze workshop ging nader in op de systeemanalyse van de Hollandsche IJssel. Hieruit blijkt dat verlagen van de faalkans van de Hollandse IJsselkering, de dijkversterkingsopgave van het waterschap flink verlaagt. Dat scheelt veel kosten en overlast (zie ook de **vlogs** van Arjan Driesprong en Toon van de Klugt in het plenaire deel). Er werd kort ingegaan op de methode, de zogenaamde SPR-benadering.

Deze benadering kijkt systematisch naar de bronnen van overstroming (sources), de wijze waarop het overstroomt (pathways), de impact (receptor) en de handelingsperspectieven (response). SPR wordt ook internationaal gebruikt, wat zorgt voor een goede vergelijking met andere cases. De besluitvorming na het project Waterveiligheid Hollandsche IJssel kwam ook aan bod. Daaruit bleek dat de samenwerking met

vele partijen complex is. Als er geen standaarden zijn (juridisch, technisch, financieel, procesgang), moeten die alsnog ontwikkeld worden en dat kost tijd. Goede voorbeelden als bij Ruimte voor de Rivier zijn dan belangrijk en houden de moed erin. Succesfactoren zijn het gezamenlijke waterveiligheidsdoel, joint fact finding als basis en een goede samenwerking tussen de betrokken partijen. Als het maatschappelijk rendement voldoende en duidelijk is, dan is veel mogelijk. Dat blijkt ook uit de financiële uitwisseling binnen het Hoogwaterbeschermingsprogramma die wordt uitgelegd in de vlog van Toon van de Klugt.

[Bekijk de workshop](#)

[Bekijk de presentatie](#)

Workshop 4: Gebiedsontwikkeling rondom dijken

Corjan Gebraad, Walter de Vries en Stijn Lohof
(gemeente Rotterdam) en Marion van den Berg
(waterschap Hollandse Delta)

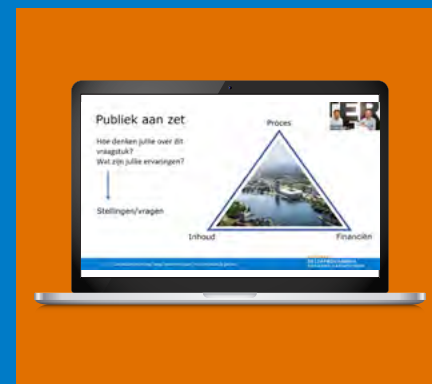

Hoe pak je de waterveiligheidsopgave en ruimtelijke opgaven in samenhang op, rekening houdend met de lange termijn klimaatontwikkelingen? Hiervoor gaan de gemeente Rotterdam en het waterschap Hollandse Delta een 'Ontwikkeldkader Dijken op Zuid' ontwikkelen. Het kader biedt de mogelijkheid om vroegtijdig uitgangspunten en randvoorwaarden van beide opgaven tussen gemeente en waterschap af te stemmen. In de workshop werd na een toelichting het gesprek gevoerd. Onder andere over 'duidelijkheid over 100 jaar'. Wat moeten we nu weten om een ruimtelijk plan robuust te maken tegen het klimaat in de toekomst?

Een ander gespreksonderwerp was flexibiliteit in financiële middelen, gerelateerd aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). Het is uiteraard een nationaal belang om veilig te kunnen wonen, werken en recreëren in onze delta. Als er echter nu een

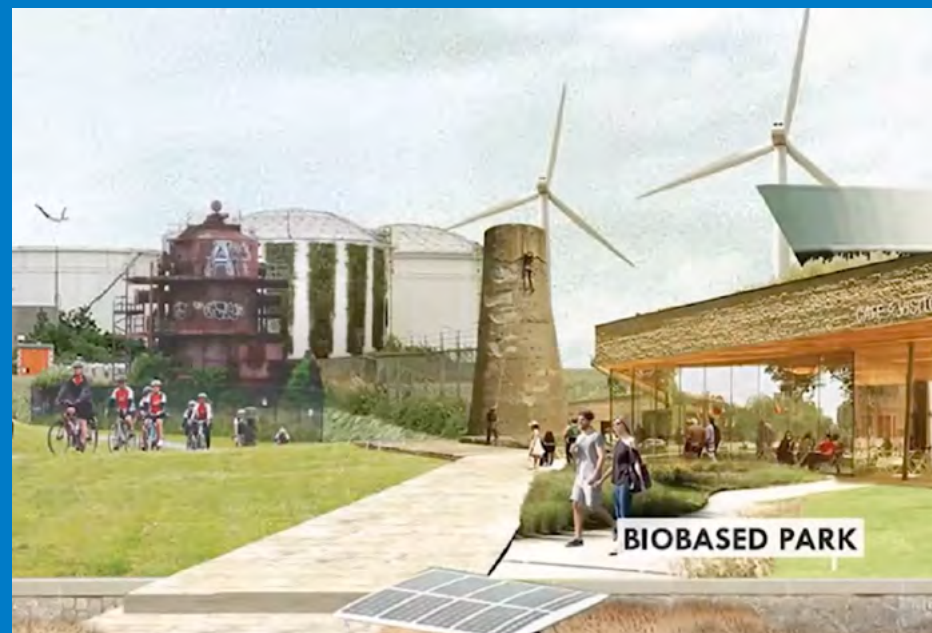
ruimtelijke ontwikkeling plaatsvindt, kunnen de middelen voor waterveiligheid en de gebiedsontwikkeling niet samengevoegd worden. Dit vraagt een discussie op nationaal en regionaal niveau. Ten slotte werd nog een stelling ingebracht. Voldoen aan huidige wet- en regelgeving van de keur en legger is geen garantie voor klimaatadaptieve duurzame ontwikkelingen. Dit werd herkend door de waterschappen en onderstreept het belang van goede samenwerking met de gemeenten. Zij deden dan ook een handreiking om het in gezamenlijkheid te doen: laat ons mee participeren, al aan de tekentafel.

[Bekijk de workshop](#)

[Bekijk de presentatie](#)

Workshop 5: Rotterdam 2060

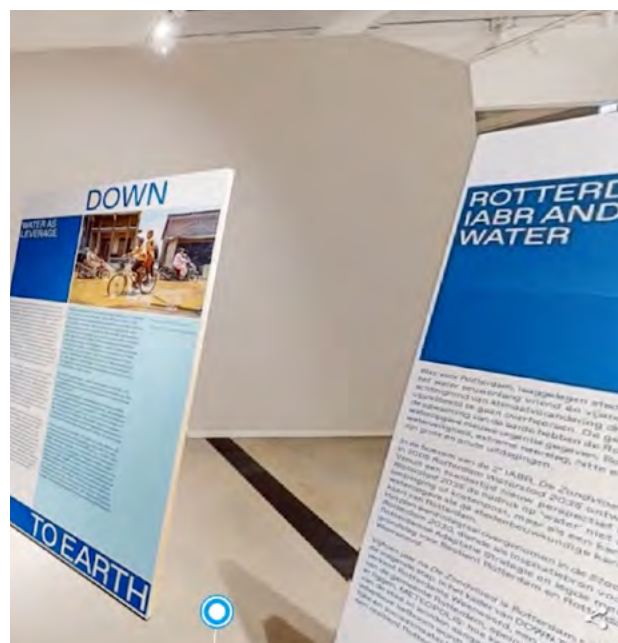
Emiel Arends en John Jacobs (gemeente Rotterdam)

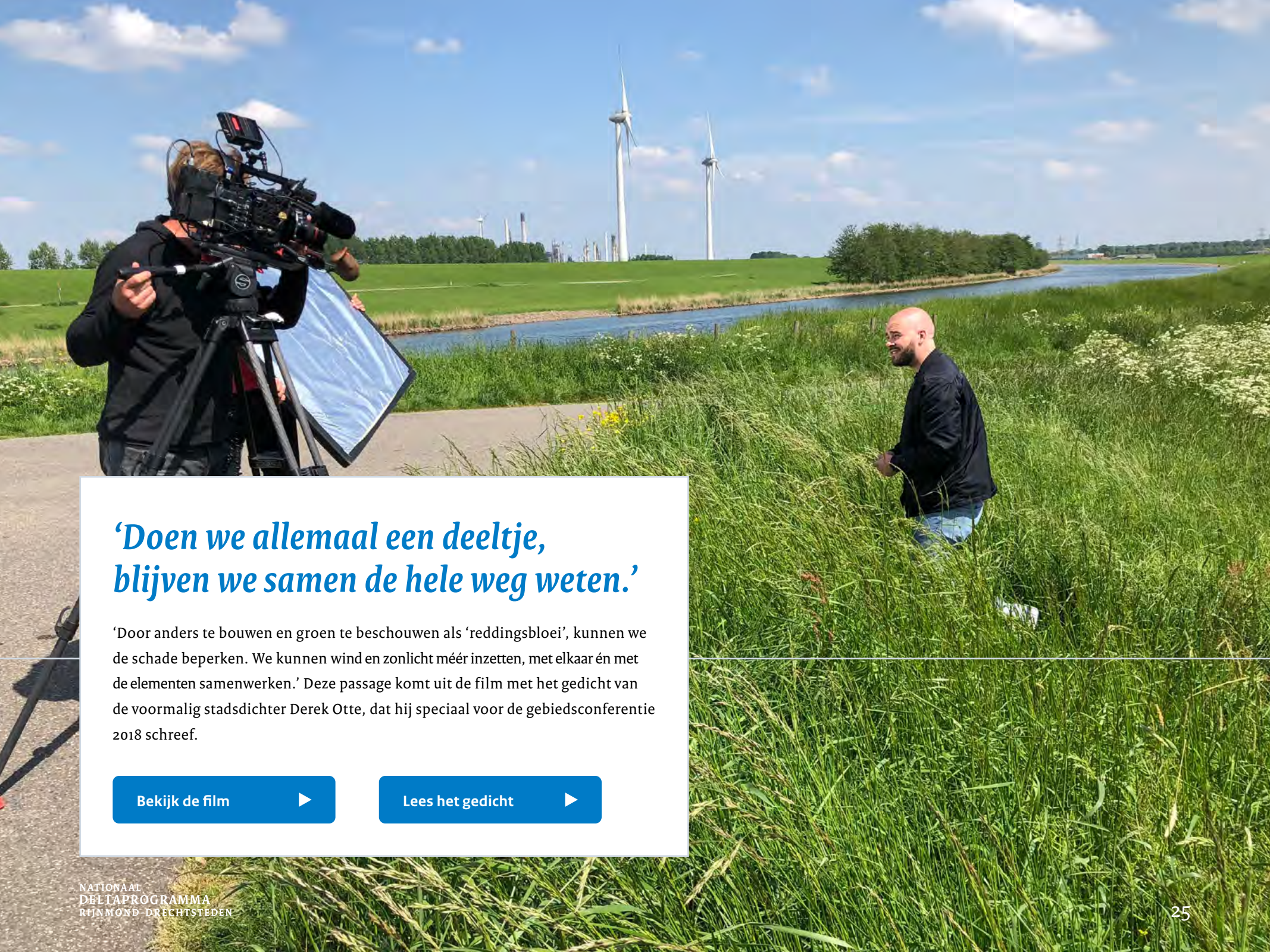

Rotterdams Weerwoord, een programma van de gemeente Rotterdam, stelde vier ontwerp bureaus voor de volgende uitdaging. Bedenk en ontwerp een toekomstscenario voor Rotterdam, rekening houdend met wat de stad te wachten staat als het op klimaatverandering aankomt. Ga er daarbij vanuit dat we niet langer vechten tegen het water, maar dat we het water omarmen. En vraag je af: kunnen we in 2060 nog in Rotterdam wonen en zo ja: hoe?

Bekijk de digitale rondleiding ▶

Bekijk het onderzoek en de expositie ▶

A film crew is shooting a scene in a grassy field. A camera operator is in the foreground, operating a professional video camera on a tripod. A man in a dark jacket is standing in the tall grass, looking towards the camera. In the background, there is a body of water, a line of trees, and several wind turbines under a blue sky with scattered clouds.

‘Doen we allemaal een deeltje, blijven we samen de hele weg weten.’

‘Door anders te bouwen en groen te beschouwen als ‘reddingsbloei’, kunnen we de schade beperken. We kunnen wind en zonlicht méér inzetten, met elkaar én met de elementen samenwerken.’ Deze passage komt uit de film met het gedicht van de voormalig stadsdichter Derek Otte, dat hij speciaal voor de gebiedsconferentie 2018 schreef.

Bekijk de film

Lees het gedicht

De provincie als verbindende factor

Deltacommissaris Peter Glas en gedeputeerde - vice-voorzitter van het Gebiedsoverleg - Jeannette Baljeu verzorgden de wrap-up. Jeannette over de rol van de provincie: 'Juist waar het integraliteit betreft, kunnen wij bijdragen, in provinciale visies. De provincie kan vooral de verbindende factor zijn. Met de waterschappen, met gemeenten door in gesprekken het component ruimtelijke ordening te betrekken. En juist op dit soort onderwerpen moet je als bestuurder de lange termijn voor ogen houden, daarin hebben we allemaal een verantwoordelijkheid.'

'De strategie uitvoeren, we doen het al'

Peter over de [herijkte voorkeursstrategie](#), gepresenteerd op 15 juli 2020. 'Dat is een agenda voor dit gebied, bedoeld om die voor de toekomst ook leefbaar te houden.' Jeannette vult aan: 'Het gaat om de bescherming van een gebied dat heel veel inwoners telt, met een landelijk gebied én met grote industrieën die afhankelijk zijn van water. Op welke manieren kunnen we dat behouden, ook met woningbouw? Daartoe staan in de strategie een aantal aanzetten, Rivier als getijddepark XL bijvoorbeeld. Dat gaat om combinaties tussen klimaatadaptie en natuur, blauwgroene netwerken. Sommige mensen noemen het een pilot, maar ik noem het project, want we doen het gewoon! We zijn al bezig met de uitvoering van de strategie. Dit zijn projecten waarop we trots op kunnen zijn.'

Behouden wat we hebben?

Deelnemers thuis konden ook vragen stellen. Jeroen Mekenkamp: 'Is het niet veel belangrijker om op hoogte te houden wat we hebben, in plaats van robuuste nieuwbouw?' Peter: 'Dat is inderdaad belangrijk. Het afremmen van bodemdaling in de veenweidegebieden is een nationaal thema en heeft in het Deltaprogramma volop de aandacht. De enige manier om dat te doen is water; oftewel vernatten van het gebied. Weer een concurrerende watervraag dus.'

Wel of niet bouwen in polders?

Peter Glas kwam nog terug op bouwen in polders, een vraagstuk dat ook veel deelnemers thuis bezighield. 'Er zijn 14 locaties aangewezen voor in totaal 300.000 woningen, een aantal daarvan zal in diepe polders zijn. Dat is gewoon veilig, het is meegecalculeerd. De urgentie is heel groot, dus dan accepteer ik dat als een gegeven. Vervolgens is het een kwestie van goede bouwprincipes. Maar we hebben een miljoen woningen nodig, dus die vraag komt nog een keer langs op de lange termijn. Dan moeten we opnieuw kijken wat slim is. En daarbij spelen wellicht ook nieuwe verhoudingen tussen wonen en werken een rol, zoals meer thuiswerken.'

‘Klimaatadaptatie moet echt in het regeerakkoord’

Het tweegesprek eindigde met een oproep aan het nieuw te formeren kabinet. Jeannette zou graag meer integraliteit zien. ‘Want als er een vraag binnenkomt voor bijvoorbeeld woningbouw, dan is onze wedervraag #hoe dan?, met alle andere opgaven? De integraliteit die van de provincie wordt verwacht, zien we ook graag terug bij het kabinet.’

Peter heeft drie punten op zijn verlanglijstje. ‘Ten eerste: klimaatadaptatie moet echt in het regeerakkoord. Want anders bouwen we de kwetsbaarheid van de toekomst al in. Ten tweede: de visie van “water als sturend principe in de RO” moet nu echt naar de praktijk. En dan kijk ik vooral naar gedeputeerde, wethouders, burgemeesters en waterschapsbestuurders om dat te realiseren. En mijn derde punt is de uitvoeringskracht. We moeten ervoor zorgen dat Rijk en regio het weer samen gaan doen.’

Bekijk de afsluiting van de conferentie

Greep uit hartenkreten van deelnemers aan het kabinet

- Meer aandacht voor milieu en zeespiegelstijging
- Water en bodem sturend voor RO vraagt meer uitvoeringskracht
- Niet meer bouwen in diepe polders, heldere visie op lange termijn
- Preventie, preventie, preventie

Terugblik

‘De integrale blik verder in praktijk brengen’

‘Met ruim 200 deelnemers en 10 gevulde workshops kun je wel stellen dat de betrokkenheid en bevoegdheid van iedereen groot is’, zo blikt programmamanager Pieter Jacobs terug. ‘Wat doorklonk was de oproep om voor meer samenhang tussen de thema’s te zorgen. Daar gaan we mee verder. Inhoudelijk zal dat trouwens makkelijker zijn dan bestuurlijk. Maar er zit bij bestuurders zo’n drive dat ik er vertrouwen in heb.

De integrale blik, we doen het al en het is zaak deze nog verder in praktijk te brengen. Bij elk project nadenken: wat kan ik doen om de opgave van een ander te verminderen? Wat ik ook onderschrijf, is dat deze integraliteit wel vraagt om een partij met natuurlijke autoriteit die de besluiten neemt. De uitspraak “alleen ga je sneller, maar samen kom je verder” is hier van toepassing. Maar we hebben ook iemand nodig die de snelheid erin houdt.’

Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden in vogelvlucht

Bekijk de presentatie van Pim Neefjes (Rijkswaterstaat) over het Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden in vogelvlucht. Hoe en waarom is het programma tot stand gekomen? En wat staat er in de herijking van 2020? Kern daarvan is dat de voorkeursstrategie overeind blijft: preventie als basis, waarbij dijken en stormvloedkeringen centraal staan en waterveiligheid en ruimtelijke ontwikkeling hand in hand gaan. Hij lichtte verder de stand van zaken van een aantal onderzoeken toe, waaronder **een onderzoek naar zelfredzaamheid in de Alblasserwaard**.

Meer informatie over Deltaprogramma
Rijnmond-Drechtsteden

Voor jou, voor mij, voor ons, voor later!

We staan er wellicht niet vaak bij stil maar ons leven in deze regio hangt af van legio maatregelen tegen het water. Of mét het water, waar dat kan dan; later... Proberen we vóór te zijn. We hopen dat het meevalt maar valt het tegen; zijn we op het ergste voorbereid.

Water wijkt niet, dus maakten we dijken om getijden en stromen in toom te houden. We verhogen, verbreden en verstevigen maar niet met als enige reden om het droog te houden: dijken bekijken we als onderdeel van ons land. Voor mens en natuur vormen aanleg en onderhoud niet minder dan een dijk... Van een kans.

Komt het water, dan weten we, dat we ons kranig kunnen weren. Met keringen en sluizen om het ruisende tij van rivieren en zee te kunnen keren. We testen en verfijnen, kleine stappen; groter goed. Bepaalt storm de vorm, hebben wij enorme opties: oplossingen in over... Vloed.

Zijn dijken d'r niet, dan blijven we niet met Kopzorgen zitten: we verwittigen bewoners en bedrijven op tijd; zóveel staat buiten kijf. Overlast kunnen we vaak niet voorkomen maar we staan paraat, juist buitendijks.

Maar de natuur blijft onze meerdere, eerdere agenda's en protocollen ten spijt. Dus om écht te blijven drijven op de deinende golven van tijd, is er meer nodig dan strijden. Het klimaat slaat op hol en de gevolgen daarvan zijn simpelweg niet te vermijden.

Door anders te bouwen en groen te beschouwen als 'reddingsbloei', kunnen we de schade beperken. We kunnen wind en zonlicht méér inzetten, met elkaar én met de elementen samenwerken.

We krijgen vaker te maken met wateroverlast en immense droogte als gevolg van verzengende hitte. Terwijl zoet water zout wordt, wat we goed deden fout wordt maar we zullen niet stil blijven zitten. Slaat het noodlot toe, weten we héél vlot hoe we elkaar hier redden moeten. We spelen tijdig in op voortschrijdende inzichten, zo verkleinen we de kans op... Natte voeten.

We komen er wel, nee: we zijn er al! Soms als druppels op een gloeiende plaat maar zolang er land in zicht is, zal er rust zijn. Raad en daad brengen hoop. En hulp bij een groeiende staat van bewustzijn. Doen we allemaal een deeltje, blijven we samen de hele weg weten.

Voor jou, voor mij, voor ons, voor later: Deltaprogramma
Rijnmond-Drechtsteden.

Derek Otte, stadsdichter Rotterdam

Colofon

Deze conferentie is tot stand gekomen door de inzet van het programmamteam van Deltaprogramma Rijnmond-Drechtsteden

Organisatie conferentie:

Ceeh Communicatie en Ondersteuning

Techniek conferentie:

Live Online Events

Locatie conferentie:

Wereldmuseum te Rotterdam

Gedicht 2018:

Derek Otte

Film geproduceerd door:

De Firma Langenberg

Teksten:

Marieke Bos

Vormgeving:

Brand Matters Creatives

Fotografie:

Suzan Fotografie

Corrie de Jongh - *pagina 5 & 13*

Erik Spruijt | Conny Janssen Danst - *pagina 9*

Tineke Dijkstra - *pagina 8*

West 8 - *pagina 11*

**NATIONAAL
DELTAPROGRAMMA
RIJNMOND-DRECHTSTEDEN**

